

4

■ Παρουσιάζει ο Γιώργος Μήλιας

Δυο κυρίως ήταν οι λόγοι που μας ώθησαν στην παράθεση αποσπασμάτων γύρω από ό,τι έχει γραφτεί για την συμμετοχή της Ραψάνης στην Εθνική Αντίσταση.

Ο πρώτος λόγος είναι η προσφορά μιας γνώσης της ιστορίας και μάλιστα πρόσφατης, για τους νεώτερους και ο δεύτερος είναι αυτός που είχαμε επισημάνει και από την αρχή των δημοσιευμάτων μας. Να ερεθίσουμε και να προκαλέσουμε την καταγραφή και δημοσίευση προσωπικών μαρτυριών, οι οποίες θα βοηθήσουν όχι μόνον τον αναγνώστη αλλά και τον ιστορικό για μια πληρέστερη εικόνα της πρόσφατης αυτής περιόδου της ιστορίας. Η ελάχιστη συμβολή μας προς αυτές τις κατευθύνσεις μας φτάνει και μας ικανοποιεί.

Στό θωρακισμένο θαγόνι τής ταχείας, ο Γερμανός σκοπός δεν χαζεύει. Επιτηρεί το έδαφος με προσοχή. Και βλέπει το σπέρτο. Καταλαβαίνει ότι κάτι ύποπτο συμβαίνει. Ακαριαία στρέφει το μυδράλλιο προς το σπέρτο και πιέζει τήν σκανδάλη. Μιά έκρηξη δαιμονισμένη ακολουθήσε. Είχε περάσει το ενάμισυ δευτερόλεπτο. Η νότια ράγια τής γραμμής, με όλο το βάρος τής αμαξοστοιχίας, τινάζεται στον αέρα, σε μάκρος τετρακόσια μέτρα. Το τραίνο βρέθηκε να πατάη σε μιὰ μόνο ράγια. Χάνει τήν ισορροπία του και πέφτει προς το ποτάμι, με πάταγο φοβερό. Με τὰ άλλα θαγόνια κλυδωνίζεται και το θωρακισμένο. Το μυδράλλιό του παίρνει άλλη κλίση και οί τροχειοδεικτικές του σφαίρες δεν πάνε στον στόχο, στο σπέρτο. Τρέχουν στο βουνό, σαν πήδακας φανταχτερός. Η ανατίναξη έγινε στην εντέλεια. Το τραίνο πλάγιασε εκεί που έπρεπε: απέναντι από τὰ όπλα τών μαχητῶν τοῦ μηχανικοῦ. Και όλα αυτά, πολυβόλα, μαρσίπ, στάγιερ, βάλλουν καταγωνιστικά, έξολοθρεύοντας κουδαρασμένους Γερμανούς. Μέσ' τὸ σκοτάδι, ἄλλοι βογοῦν και ἄλλοι ἀναδεύονται, πατῶντας ἕνας πάνω στον ἄλλο, προσπαθῶντας νὰ βρεθοῦν σε ἐπίπεδο θέση, μέσ' τὰ τουμπαρισμένα θαγόνια, χωρίς νὰ μποροῦν νὰ καταλάβουν τί ἀκριβῶς συμβαίνει και πού βρίσκονται. Οἱ Ἕλληνες βάλλουν συνεχῶς. Ἀπό τὸν Λέικ τελειῶνουν οἱ σφαῖρες ἀπὸ τὸ Στέν και τὸ πετάει. Τραβάει κατόπιν τὸ πιστόλι του και πυροβολεῖ στοῦ τραῖνο.

Κατὰ τὸ σχέδιο, μετὰ τὸ σαμποτάζ, οἱ μαχητῆς τοῦ μηχανικοῦ θὰ πρέπει νὰ μποῦν στὰ τουμπαρισμένα θαγόνια και νὰ πάρουν ὅπλα, σφαῖρες και ἄλλο ὕλικό. Ὅμως ἀδυνατοῦν νὰ τὸ πραγματοποιήσουν. Μετὰ τήν έκρηξη, ἀπὸ καπρίτσιο, τὸ θωρακισμένο θαγόνι στριφογύρισε ἐπὶ τόπου, ἄλλὰ δὲν ἀνετράπη. Και τώρα ἡ γερμανική φρουρὰ βάλλει ἀπὸ αὐτό, με πολυβόλα, μυδράλλια τῶν 20 και 38 και ὄλμους.

Στὸν σταθμὸ Τεμπῶν οἱ Γερμανοὶ μετὰ τήν έκρηξη, ἀναφέρουν

ἔξαλλοι τηλεφωνικά στήν Λάρισα:

— Φύγφτσιχ ντραϊ καπούτ... φύγφτσιχ ντραϊ καπούτ... (Ἡ πενήντα τρία κατεστράφη).

Οἱ Ἕλληνες σιδηροδρομικοὶ μένουν σοβαροί. Νοιώθουν ἀπερίγραπτη χαρά, ἀλλά τήν κρύβουν μὴ προκληθοῦν οἱ Γερμανοί. Στὸ σταθμὸν Τεμπῶν ἀμέσως οἱ Γερμανοὶ ἀρχίζουν νὰ ἐτοιμάζουν τὴν εἰδικὴ ἀμαξοστοιχία, τὴν «τσούκ καταστροφ», γιὰ νὰ τὴν στείλουν στὸν τόπο τοῦ σαμποτάζ, νὰ παράσχη βοήθεια.

Γιὰ τοὺς Ἕλληνες ἔχει πραγματοποιηθῆ ὁ στρατιωτικὸς σκοπὸς τους καὶ δὲν μένει παρά νὰ συμπτυχθοῦν. Ὅμως δὲν ἐγκαταλείπουν τίς θέσεις τους. Περιμένουν τὸν Βρατσάνο μὲ τὸν Φαρμάκα. Ἀλλὰ αὐτοὶ οἱ δυὸ ἀδυνατοῦν νὰ πᾶνε. Τὸ τρομερὸ ἐκρηκτικὸ κῶμα τοὺς τίναξε μακρὰ. Ἡ πτώση τους εἶναι τόσο ἀπότομη, ὥστε τὰ στάγιερ τους ἔσπασαν καὶ διαλύθηκαν, μὲ τὴν πρόσκρουση σὲ βράχους. Ὁ Βρατσάνος πέφτοντας, ἔχει χτυπήσει τὸ κεφάλι ἀπὸ ἄλλο βράχο. Ὁ Φαρμάκας ἔχει πέσει δίπλα του, ἀλλὰ κάπως μαλακώτερα. Ὑπῆρξαν ἕμως καὶ οἱ δυὸ τους τυχεροί. Ἐέφυγαν ἀπὸ τίς ἐγγυὰ φορὲς πού κινδύνευαν νὰ σκοτωθοῦν καὶ ἔπεσαν στήν μία, γιὰ νὰ σωθοῦν. Μόνο πού τώρα κοιτῶνται καὶ οἱ δυὸ ἀναίσθητοι, δίπλα στὴ γραμμὴ.

Στὴν κατάσταση αὐτὴ παρέμειναν περισσότερο ἀπὸ δέκα λεπτά. Ὅταν συνῆλθαν, τὰ αὐτιά τους βουίζουν τόσο δυνατὰ ἀπὸ τὴν ἐκρηξη, ὥστε δὲν ἀκοῦνε τίποτα ἀπὸ τὸ πανδαιμόνιο πού καταλαβαίνουν ὅτι γίνεται γύρω τους ἀπὸ τίς λάμπεις ἀπὸ τὰ πολυθόλα, τὰ μυδράλλια καὶ τοὺς ὄλμους μὲ τίς φωτοβολίδες. Ὁ Βρατσάνος, ἐπὶ πλέον, νοιώθει μεγάλο θάρος στὸ κεφάλι ἀπὸ τὸ χτύπημα. Ἡ θέση τους ἀνάμεσα σὲ δυὸ πυρὰ εἶναι ἀπελπιστικὴ. Ἄν ἐπιχειρήσουν νὰ ἀνέβουν, θὰ τοὺς ἀντιληφθοῦν οἱ Γερμανοὶ καὶ θὰ τοὺς γαζώσουν. Ἄν μείνουν λίγο ἀκόμα ἐκεῖ, θὰ καταφθάσῃ τὸ τραῖνο ἀπὸ τὰ Τέμπη μὲ τίς ἐνισχύσεις καὶ θὰ πιαστοῦν.

Ἀπὸ τὴν κατάσταση ἐκείνη τοὺς ἔσωσε ἡ προνοητικότητά τοῦ Βρατσάνου, νὰ κρατήσῃ γιὰ βοηθὸ του τὸν Φαρμάκα. Αὐτὸς ξέρει ὅλα τὰ κατατόπια. Χωρὶς χρονοτριβὴ σέρνονται καὶ οἱ δυὸ πρὸς ἓνα γεφυράκι, ἐκεῖ δίπλα. Περνοῦν κάτω ἀπὸ αὐτὸ καὶ δγαίνου ἀπὸ τὴν ἄλλῃ μεριὰ τῆς γραμμῆς, ἀπὸ ἐκείνη πού εἶναι τουμπαρισμένα τὰ θαγόνια, δίπλα ἀπὸ τὸ ποτάμι. Τὸ ἀπυρόβλητο, μὲ τὸ σκοτάδι πού ἐπικρατεῖ ἐκεῖ, τοὺς ἐπιτρέπει νὰ τρέξουν πρὸς τὸν σταθμὸν Τεμπῶν, χωρὶς νὰ τοὺς ἀντιληφθοῦν οἱ Γερμανοὶ ἀπὸ τὸ θωρακισμένον θαγόνι. Μόλις περνοῦν ὅλη τὴν ἀμαξοστοιχία, πιάνουν κάποιον μονοπάτι, πού τὸ ξέρει ὁ Φαρμάκας, καὶ ἀνηφορίζουν. Σὲ λίγο βρίσκονται ἀνάμεσα στοὺς ἄλλους μαχητές. Ἐκεῖνοι πέταξαν ἀπὸ τὴν χαρὰ τους. Τὸ σαμποτάζ εἶχε πραγματοποιηθῆ δίχως καμμιά ἀπώλεια.

Ὁ Βρατσάνος δίνει ἀμέσως τὸ σύνθημα γιὰ σύμπτυξη. Ἀλλὰ

μέ τήν καθυστέρηση γίνεται αὐτή προβληματική. Τὸ εἰδικὸ τραῖνο ἔχει κι' ὄλας καταφτάσει ἀπὸ τὰ Τέμπη καὶ βάλλει ἀκατάπαυστα πρὸς τὸ βουνό, μέ ὄλμους καὶ μυδράλλια, νὰ ἐμποδίσῃ τήν φυγὴ τῶν σαμποτέρ.

«Ὅρισθησαν — γράφει ὁ Βρατσάνος — δυὸ θάσεις πυρός, γιὰ νὰ ὑποστηρίξουν τήν ὑποχώρηση, ἀπασχολῶντας ὅσο μπορούσαν τὸ θωρακισμένο βαγόνι. Σκοπευτὲς ἦταν δυὸ ἥρωες πού δὲν βρίσκονται πιά στὴ ζωὴ, ὁ Μήτσιος Κολλᾶτος καὶ ὁ Κώστας Γαζέτας. Ἡ πάλῃ ἦταν ἄνιση, ἀλλ' ἀποτελεσματική. Οἱ σκοπευτὲς καθήλωναν σὲ διαστήματα τὰ γερμανικὰ πυρὰ καὶ ἔτσι τὰ τμήματα κατόρθωσαν μέ ἄλματα νὰ συμπτύσσονται. Στὴν ἐπιχείρηση εἶχαμε τρεῖς τραυματίες. Ἀπὸ αὐτούς, ὁ Βαγγέλῃς Ντίστας, ἕνα ἀτρόμητο παλληκάρι, στὰ σοβαρά. Στὴν προσπάθειά του νὰ ρίξῃ μιὰ ἀντιαρματική χειροβομβίδα, στὸ θωρακισμένο βαγόνι, δέχτηκε ριπὴ ἀπὸ γερμανικὸ ταχυδόλο. Τοῦ ἔκοψε τὸ χέρι πιὸ πάνω ἀπὸ τὸν καρπὸ καὶ τὸν τραυμάτισε ἐλαφρότερα στὰ πόδια. Τὰ ὄπλοπολυβόλα ἀπὸ ἔλλειψη πυρομαχικῶν (εἶχαν ξοδευτῆ στὸ τραῖνο) συμπτύχτηκαν. Μείναμε δέκα ἀντάρτες. Τὸ ἀπότομο μονοπάτι θερίζονταν ἀπὸ τὰ πυρὰ. Ἀπὸ τὴ γέφυρα Τεμπῶν ξεκίνησε ἀμαξοστοιχία βοήθειας καὶ τὰ θωρακισμένα ταχυδόλα ἔκαιγαν τὸν τόπο. Ὅλοι μας κινδυνεύαμε νὰ σκοτωθοῦμε, ἀλλὰ κανένας δὲν ἔβαζε στὸ μυαλό του νὰ ἐγκαταλείψουμε τὸν τραυματία, πού μᾶς ἔλεγε μέσα σὲ φριχτούς πόνους:

— Παιδιά, σκοτώστε με... θὰ σᾶς πάρω στὸ λαιμό... Τέτοια ζωὴ δὲν τὴν θέλω... Ρίξτε μου μιὰ ριπὴ νὰ μὴν πέσω ζωντανὸς στὰ χέρια τους.

Ἀπὸ τὴν δύσκολη θέση μᾶς ἔδγαλε ὁ Μήτσιος Κολλᾶτος. Ἐνῶ τὸ στοιχεῖο του εἶχε συμπτυχθῆ, αὐτὸς ἔμεινε μέ τὸ ὄπλοπολυβόλο του πεσμένος σ' ἕνα βράχο. Εἶχε τὸν σκοπὸ του. Πῆρε 5 - 6 φυσίγγια πού εἶχαν ἀπομείνει στὴν ἀρμάθα του, τὰ ἔβαλε στὴν ταινία, ἄφησε τὸ ὄπλοπολυβόλο καὶ σημάδεψε καλὰ τὴν θυρίδα τοῦ θωρακισμένου ταχυδόλου. Ὅλοι εἶδαμε τὴ ριπὴ νὰ διευθύνεται στὴν θυρίδα ἀπὸ γερμανικὸ ταχυδόλο, πού ἀγρηστεύθηκε μέ μιᾶς καὶ τραυματίστηκαν οἱ χειριστὲς του. Ἡ ἀγρηστεύση τοῦ ταχυδόλου ἦταν μιὰ εὐκαιρία, γιὰ νὰ περάσουμε τὸν τραυματία ἀπὸ τὸ ἐπικίνδυνο σημεῖο. Μέ μιὰ ἀπεγνωσμένη προσπάθεια, τὸ πετύχαμε...»

Ὁ δεῦτερος τραυματίας ἦταν ὁ Γιῶργος Μυλωνᾶς. Τὸ ὄνομα τοῦ τρίτου ξεχάστηκε.

Γιὰ τὶς ἀπώλειες τῶν Γερμανῶν, δὲν ὑπάρχουν ἀκριβῆ στοιχεῖα. Ὁ Ἄγγλος Λέικ, ἀπὸ τὸν ἐνθουσιασμό του, μετὰ τὴν ἐπιχείρηση, πετώντας τὸ καπέλλο στὸν ἄερα, φωνάζει:

— Θάουζεν κίλ! (Χίλιοι νεκροί).